

poređujući prijevod s prijevodom Biblije »Stvarnosti« vidi se napredak u mnogome. Zeli biti vjerniji izvornom izričaju a opet i razumljiv današnjem čovjeku. Prijevod 2, 4: »Uveo me u odaje vina i pokrio me zastavom ljubavi« (Biblija »Stvarnosti«), Rupčić prevodi: »Uveo me u odaju vina i vojska njegova protiv mene je ljubav«. Možda bi bilo bolje: »Uveo me je u gozbene odaje, i njegov pogled (*dagal* — Zorell) na mene bio je ljubav«. U 5, 4: »tijelo« se k njemu zalelija, bolje Biblija »Stvarnosti« »sva mi utroba (nutrina — *meai*) uzdrhta«. 5, 12: »Oči su njegove kao golubi na viru vodenom, što se u mlijeku kupaju, što na pučini borave«. Razumljiviji je prijevod Biblije »Stvarnosti«: »Oči su njegove kao golubi nad vodom potočnom; zubi mu kao mlijekom umiveni, u okvir poredani« ...

Na kraju donosi popis literature. Ne znam po kojem je kriteriju izabrana ova literatura. Tu su izvori, uvodi, komentari zajedno stavljani. Cudi me da pisac nije uvrstio prijevode i komentare na našem jeziku, posebno: E. Orozović, Pjesma nad pjesmama, Beograd 1937; Miličević, Pjesma nad pjesmama, Zagreb 1965; i prijevod u izdanju Biblije »Stvarnosti« koji je autor sigurno imao pred očima kako se može lako zapaziti uspoređujući prijevode međusobno.

Knjiga je tehnički i grafički dotjerana uz male grafičke pogreške. Jedna je pogreška malo teža: »narod« mjesto »nard« (1, 12).

Pjesma nad pjesmama uvijek je privlačila velike kršćanske mistike koji su tražili u ovim nadahnutim stihovima izričaje i slike da izraze svoju težnju i plam ljubavi prema nebeskom Zaručniku. Pjesma nad pjesmama je danas posebno potrebna dok istinska Ljubav doživljava svoje teške krize u srcima mnogih mladića i djevojaka, muževa i žena u ovim vremenima rasplamsanog panseksualizma. Pjesma nad pjesmama je »Božja poruka današnjem čovjeku da upozna Ljubav, pođe za njom i preda joj se bez suzdržaja. Jer, ona čini čovjeka onim što je ona sama: skladnim, stvaralačkim, božanskim i vječnim. Bez nje je ostvarenje čovjeka

nemoguće, a jedinstvo svijeta tlapnja.« Naš poznati prevodilac i biblijski pisac svojim novim prijevodom ovu Božju poruku učinio je bližom, prisnijom, životvornijom i shvatljivijom današnjem čovjeku kome progovara njegovim rječnikom.

C. Tomić

DODATAK

Budući da je recenziju o *Pjesmi nad pjesmama* naknadno učinio i C. Tomić, uvrstio sam njegovu recenziju a u dogovoru s njime nadodajem iz moje recenzije samo neke primjedbe na Rupčićev prijevod Pjesme nad pjesmama. Rupčićev je prijevod Pjesme nad pjesmama izvrstan i treba ga za taj trud pohvaliti. Primjedbama koje je dao C. Tomić ja bih dodao potpunosti radi još samo ove. Rupčić je doista posegnuo za izvornikom i prijevod biblije *Stvarnosti* dotjerao. U točnosti slaže se s najboljim njemačkim prijevodom *Pj* koji je učinio Gillis GERLEMANN (Biblischer Kommentar, Altes Testament, XVIII, Ruth, Das Hohelied, Naukirchen-Vlyn 1965).

Za hrv riječ »draga moja« stoji u hebrejskom izvorniku riječ »re'athi«, riječ koja u hebrejskom jeziku znači »prijateljica, drugarica« (muški rod: *re'a* znači »drug«, »prijatelj«). No u širem smislu može se prevoditi i »draga moja«. Tako čini i Gerlemann (»Meine Geliebte«, ili »Meine Liebe«). — Pj 2, 2 mjesto »trnje« bolje bi bilo prevesti »stričak«, jer upravo strička ima u Palestini mnogo. — Pj 2, 7 (i 3, 5) mjesto »Ne budite, ne budite ljubavi« treba točnije prevesti ovako »Ne budite, ne smetajte ljubavi«. — Pj 2, 10 umjesto »Dođi, draga moja, ljepotice moja, dođi!« treba prevesti »Ustani (qûmi!), draga moja, ljepotice moja, dođi!« — Pj 2, 17 umjesto »Na brdima zavjeta« bolje bi bilo i točnije prevesti »Na brdima Beterskim« (tako prevodi i Gerlemann). — U prijevodu umjesto naše riječi »srce« točnije bi bilo upotrebljavati riječ »duša« (u hebr. »nefeš«). Doista, prema hebrejskom mentalitetu »duša« ljubi, to jest cijeli čovjek. — Riječ »grad« nema raz-

loga pisati velikim početnim slovom, jer se time inače unosi u tekst egzegetsko-prevodilačka usmjerenost (usp. Pj 3, 2; 3, 3). — Futur kohortativnog oblika (Pj 1, 4. 11; 3, 2 i drugdje) bolje je prevoditi s našim futuru nego pomoću glagola »Hoću...«, kako to čini i Biblija Stvarnosti; bolje zvuči. (Gerlemann prevodi taj futur s »Wir wollen...«; no u njemačkom to dobro zvuči). — Riječ »dodim« odnosno »dodajik« bolje bi bilo prevesti s našom riječi »ljubav« nego »milovanjek«. Milovanje je samo jedna strana onoga što hebrejska izvorna riječ »dodim« u sebi sadrži; *do-dim* naime znači *ljubav* između zaručnika i zaručnice, i inače; osobito ljubav izraženu znakovima). Gerlemann prevodi »Die Liebe«, a tako prevodi i Bible de Jerusalem (A. Robert) i Biblija Stvarnosti (s pravom). — Pj 3, 11 umjesto »dijadem« bolje bi bilo prevesti jednostavno »vijenac«, budući da je to značenje hebrejske riječi u izvornom tekstu. — Pj 4, 3 umjesto »govor« trebalo bi prevesti »usta«, jer pjesnik nabraja »usne, usta, obrazi, vrat, dojke« pa se stoga u tom nizu jedna riječ ne smije prevesti transponirano, dok su druge riječi prevedene u predmetnom smislu. Pjesnik naime nabraja pojedine dijelove tijela (premda inače u hebrejskom *pi'*, *usta*, može značiti i *govor*). — Umjesto rasporeda, za kakav se odlučio Rupčić u 4, 11 sl., trebalo bi se ipak odlučiti za slijedeći raspored: 4, 11. 13. 14. 15. 12. 16 (a ne: 4. 11. 12. 15. 13. 14. 16).

Ovakvih bismo primjedbi, koje su česte i neznatne i ovise o raznolikosti značenja pojedinih hebr. riječi, mogli još nanizati. Te primjedbe ni pošto ne žele umanjiti vrijednost Rupčićeva prijevoda, koji je doista izvrstan — što se vidi i po ovih nekoliko primjedbi — nego samo upozoriti na neke pojedinosti i ujedno pokazati kako je teško s hebrejskog izvornika prevoditi i kako se teškog posla latio Rupčić, posla koji je ujedno izvrsno obavio.

Što se tiče *literature* doista je trebalo navesti novije prijevode i komentare, osobito kad oni navedeni nisu više toliko glasoviti kao prijevodi koje su učinili Augustin Bea (prije rata) ili G. Gerlemann (poslije rata, godine 1965) ili A. Robert (Bible

de Jérusalem, prijevod i komentar, godine 1956), da navedem samo neke.

Ono što je R. smjestio u treći dio knjige, naime *socijalni i religiozno-kulturni ambijent* spada zapravo u prvi dio knjige u kojem ionako govori o naslovu, sadržaju i piscu knjige.

Odati treba povrh svega priznanje ne samo Rupčiću nego i Kršćanskoj sadašnjosti koja se odvažila na izdavanje ovakvih vrlo vrijednih komentara, k tome još izvana tako »evropski« opremljenih.

A. Rebić

Wilhelm Keilbach, *RELIGIÖSES ERLEBEN*, Verlag Ferdinand Schöningh, München-Paderborn-Wien 1973, str. 1—174.

Dugogodišnji profesor našeg Fakulteta i zaslužni dekan dr Keilbach (sada redovni profesor kršč. filozofije i teološke propedeutike na sveučilištu u Münchenu) skupio je u ovoj knjizi niz svojih studija iz područja psihologije religije, parapsihologije i psihofarmakologije. Stoga knjiga i nosi podnaslov *Erhellungsversuche in Religionspsychologie, Parapsychologie und Psychopharmakologie*. Pisac s pietetom posvećuje knjigu svojim pokojnicima koje je pomeo ratni vihor, roditeljima (+1946) i bratu (+1944). Knjiga je izišla u nizu *Abhandlungen zur Philosophie, Psychologie, Soziologie der Religion und Ökumenik* što ga je zasnovao Georg Wunderle (pod njegovim ravnanjem u nizu su od 1922—1941. izišle 53 studije), a nastavlja ga Josef Hasenfuss. Ovo je 27. knjiga novog slijeda.

U uvodu (str. 9—16) dr Keilbach upozoruje da je psihologija religije relativno mlada znanost. Metodička njena obradba pojavljuje se istom dvadesetih godina našega stoljeća. Mnoga, čak i temeljna pitanja, predmet su živih diskusija. Pisac se usmjerio tome području već doktorском disertacijom *Problematik der Religionen*, Paderborn 1936, a osobito svojim specifičnim radom na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Tu je izišao njegov *Uvod u psihologiju religije*, Zagreb 1939. Predgovor je